

Sivilombudsmannen
Forebyggingsenheten
0101 OSLO

U.off § 13

Deres ref:

Vår ref:

Dato:
04.12.2018

TILSVAR BESØKSRAPPORT 07. TIL 08.FEBRUAR 2018, ARENDAL FENGSEL.

Vi viser til besøksrapport fra sivilombudsmannens besøk i Arendal fengsel i februar 2018. Besøket var konsentrert til å gjelde lukket avdeling. Som sivilombudsmannen er kjent med skal Arendal fengsel legges ned i forbindelse med åpning av Agder fengsel.

Vi har gjennomgått anbefalingene i rapporten, og vil nøye se om det er mulig å gjøre endringer som vil imøtekomme anbefalingene. Vi har i vårt svar et utgangspunkt i at Arendal fengsel lukket avdeling er et bygg som er vanskelig å tilpasse dagens situasjon i kriminalomsorgen, hvor dette dessverre også får konsekvenser for innsatte.

I forbindelse med besøket for øvrig har vi følgende merknader:

7.2 Innkomstrutiner.

- Fengselet bør sikre at alle innsatte ved innkomst mottar muntlig og skriftlig informasjon om sine rettigheter og fengselets rutiner på et språk de forstår.

Arendal fengsel vil sørge for at alle innsatte ved innkomst mottar muntlig og skriftlig informasjon om sine rettigheter og fengslets rutiner. I de tilfeller hvor innsatte ikke kan tilbys informasjon på et språk han forstår, skal det vurderes bruk av tolketjeneste. Vi vil påse at rutinene følges.

8.2 Aktiviteter, trening og programvirksomhet.

- Fengselet bør sikre at innsatte både kan være ute i luftegård og benytte seg av treningsmulighetene.

Arendal fengsel har endret på rutinen for trening, slik at det tilrettelegges for trening for innsatte utenom hoved lufting.

- Fengselet bør innføre ordninger slik at tid i den største luftegården ikke begrenses av antall innsatte som ønsker å være ute.

Arendal fengsel har endret rutinen, slik at bruk av luftegård ikke begrenses av antall innsatte som ønsker å være ute.

- Det bør legges til rette for at innsatte som er utelukket fra fellesskapet i lengre perioder, kan benytte den store luftegården.

Arendal fengsel vil når det er sikkerhetsmessig forsvarlig, tilby innsatte som er utelukket fra fellesskapet, lufting i den store luftegården.

- Fengselet bør iverksette tiltak som sikrer at alle innsatte ved doms avdelingen har anledning til å tilbringe minst åtte timer utenfor cella hver dag, inkludert i helgene.

Arendal fengsels rutiner vedrørende dette området er styrt av at vi har fokus på å ivareta sikkerheten til ansatte og innsatte. Arendal fengsel ser at utetiden fra cellene er mindre enn det som er anbefalt i besøksrapporten. Av denne grunn har fengselet satt ned en arbeidsgruppe som har sett på mulighet for å endre dette. Det har vært fokus på doms avdeling og varetekts avdeling i denne prosessen.

Gruppen er kommet frem til at det er mulig å gjøre noen endringer slik at innsatte kan få noe mer utetid fra cellene. F. eks vil innsatte som soner på varetekts avdelingen på grunn av plassproblemer, få tilbud om lufting og felleskap med innsatte på doms avdelingen, inkludert helger. Innsatte som ikke vil eller kan ha samvær med innsatte på doms avdelingen og som sitter i varetekts avdelingen vil få tilbud om mer åpne dører og samvær med andre innsatte i avdelingen når det er vurdert som sikkerhetsmessig forsvarlig.

Det presiseres at endringene sannsynligvis ikke er gjennomførbare hver dag, pga av den økonomiske situasjonen, jf. oppdekning av vakter, uønskede hendelser med mer, jf. straffegjennomføringsloven § 17.

9.1 Isolasjon og utelukkelse fra fellesskapet.

- Fengselet bør sikre at det alltid fattes vedtak om utelukkelse fra fellesskapet i samsvar med retningslinjene fra KDI når innsatte blir innelåst i arbeidstiden eller den fastsatte fellesskapstiden.

Arendal fengsel vil etterkomme anbefalingen om å fatte vedtak når innsatte mister tilbud om aktivisering på dagtid eller i den fastsatte fellesskapstiden, jf. straffegjennomføringslovens § 37,1.

- Utelukkelse fra fellesskapet på grunn av bygnings- eller bemanningsmessige forhold bør kun benyttes hvor disse forholdene er akutte.

Arendal fengsel har redusert antall innkallinger for å redusere en eventuell bruk av varetekts avdelingen for innsatte som møter til soning.

- Fengselet bør i samsvar med helsetjenesten, utarbeide rutiner som sikrer god oppfølging av innsatte som ønsker frivillig utelukkelse fra fellesskapet.

Det er laget egen rutine for oppfølging av innsatte som ønsker frivillig utelukkelse fra fellesskapet. Dette innebærer at fengselsbetjenter på avdelingen skal ha minimum en motivasjonssamtale i uken, med fokus på overføring til doms avdeling. Samtalen skal loggføres. Videre skal alle som er isolert, også frivillig, bli omtalt på morgenmøter og overlappingsmøter.

- Fengselet bør sikre at alle innsatte som er utelukket fra fellesskapet, har tilgang til forsvarlige og meningsfulle isolasjonskompenserende tiltak.

Arendal fengsel har fokus på at alle innsatte som er isolert får mulighet og tilgang til isolasjonskompenserende tiltak. Det er iverksatt tiltak, hvor det åpnes for at innsatte som er utelukket fra fellesskap pga av plassmangel og i noen tilfeller når innsatte er isolert etter eget ønske i større grad vil kunne ha fellesskap med andre innsatte i doms avdelingen. Dette vil være aktuelt i forbindelse med lufting og fellesskap om kveldene, etter en risikovurdering.

- Vedtak om ventecelle bør fattes etter straffegjennomføringsloven § 38, og registreres for etterfølgende kontroll.

Arendal fengsel vil ikke bruke ventecellene fremover,

Innsatte som oppholder seg på ventecelle utover helt korte perioder, bør ha tilgang til tilstrekkelige isolasjonsavbrytende eller kompenserende tiltak.

Arendal fengsel viser til svar på forrige punkt.

10.1 Kroppsvisitasjon.

- Valg av visitasjonsmetode bør baseres på individuelle vurderinger og ikke være avhengig av hvilken ansatt som har ansvar for å gjennomføre denne.

Arendal fengsel vil sørge for at valg av visitasjonsmetode baseres på individuelle vurderinger. Vi vil ha fokus på dette i veiledning fremover.

- Det bør benyttes mannlige betjenter til visitasjon.

Arendal fengsel vil så langt det er mulig benytte seg av mannlige betjenter til visitasjon.

11.1 Miljø og trygghet.

- Fengselet bør sørge for at kontaktbetjentordningen fungerer tilfredsstillende.

Arendal fengsel har fokus på at kontaktbetjentordningen skal fungere tilfredsstillende. Alle innsatte blir tildelt en kontaktbetjent, hvor man starter samarbeidet så tidlig som mulig. Det er en årlig kontaktbetjent undersøkelse blant innsatte og ansatte om hvordan ordningen fungerer.

- Fengselet bør sikre at utenlandske innsatte gis mulighet for bruk av tolk.

Arendal fengsel benytter seg av tolk når det vurderes at det er nødvendig i forbindelse med informasjon med mer.

12.1. Generelt. – (svar fra helsetjenesten)

- Helsetjenesten bør sørge for at selvmordsfare alltid vurderes ved første inntakssamtale.
- Ved inntakssamtale benyttes eget inntaksskjema (tidligere innsendt). Under et av punktene spørres det om tidligere selvskading/suicidforsøk, og det inviteres til samtale rundt temaet slik at sykepleier skal få nok grunnlag til å kartlegge selvmordsrisiko. Ansatte i helsetjenesten har hatt samtale rundt temaet. Vi er enige om vi kan bli enda bedre på å gå inn i problematikken sammen med innsatte. Instruksjonen for sykepleier i fengselshelsetjenesten er å kartlegge forhold rundt suicidalitet og selvskading (se tidligere innsendt «Skjema for kartlegging og vurdering av selvmordsrisiko»), ikke gjøre en suicidalvurdering. Dersom sykepleier har grunn til bekymring angående suicidalfare kontaktes akutt ambulant team (se tidligere innsendt prosedyre).
- Ansatte i helsetjenesten bør gjøre seg kjent med Istanbulprotokollen, og opparbeide seg særskilt kompetanse i å avdekke overgrep i henhold til denne.
- Helsetjenesten i Arendal fengsel vil opparbeide seg kunnskap om hvordan oppdage, dokumentere og melde skader etter fysisk og psykisk tortur, etter retningslinjer fra Istanbulprotokollen. Vi vil være spesielt oppmerksomme på eventuelle overgrep/skader i forbindelse med arrestasjon og fengsling, og dokumentere dette i helsejournal så presist som mulig. Vi tenker at det kan være vanskelig å avdekke tidligere historie med tortur og overgrep. Det kan skyldes at innsatt ikke har opparbeidet seg nok tillit til helsepersonell/utrygghet, redsel for re traumatisering eller sterk skam og skyldfølelse.
- Helsetjenesten bør ha et kamera tilgjengelig slik at eventuelle skader på innsatte kan dokumenteres av helsepersonell i pasientjournalen.
- Helsetjenesten har mulighet til å låne kamera hos kriminalomsorgens driftssjef når det er behov for å dokumentere synlige skader etter tortur/overgrep/arrestasjon. Vi har laget egen rutine for hvordan få tilgang til kamera.
- Fengselet bør sørge for at samtale lapper til helsetjenesten alltid legges i lukket konvolutt.
- Samtale lapper til innsatte er lett tilgjengelig i hyller i fellesområdene. På isolasjonsavdelingen får innsatte levert lapper inn til seg. Betjentene skal gi den innsatte tilbud om konvolutt til lappen. Det står informasjon ved siden av hyllene i fellesområdet at konvolutt er tilgjengelig på forespørsel til betjent.
- Helsetjenesten bør sørge for at innsatte som er utelukket fra fellesskap (isolerte), også får daglig tilsyn i helger også på helligdager.
- Helsetjenesten samarbeider nært med kriminalomsorgen. På hverdager er sykepleier tilstede på morgenmøte og overlappingsmøte på ettermiddagen. På møtene fremkommer informasjon om hvem som er på isolasjon, det være seg isolerte etter påbud fra retten, selvisolerte eller isolert på grunn av adferd. Vi har rutiner for tilsyn av

isolerte, disse skal ha daglig/ jevnlig tilsyn av sykepleier og lege. I helger og helligdager når helsepersonell ikke er tilstede i fengselet kontakter vaksjef legevakten ved bekymring for innsattes psykiske eller fysiske helsetilstand. Vi vurderer at det ikke er hensiktsmessig at legevakten rutinemessig tilser alle som er på isolasjon. Vi tenker at det kan like gjerne bli en tilleggsbelastning for allerede sårbare mennesker å måtte forholde seg til nye leger hver dag gjennom helgen og helligdager som ikke kjenner den innsattes historie. Det er alltid erfarne betjenter på jobb som helsetjenesten stoler på er i god stand til å vurdere når det er grunn til bekymring for en innsatt på isolasjon. I tillegg til å kontakte legevakten kan vaksjef ringe direkte til sykehusets akutt team for suicidalvurdering i helg/høgtider.

Det utarbeides en felles avtale med kriminalomsorgen, legevakt og fengselsheltjeneste for å sikre tilsyn til isolerte. Avtalen vil tydeliggjøre eksisterende samarbeidsrutiner. Vår vurdering er at dagens samarbeid angående tilsyn av isolerte mellom kriminalomsorgen, legevakten og helsetjenesten er bra.

- Det bør benyttes tolk ved behov i samtaler med helsetjenesten.
- Helsetjenesten er klar over kravet til bruk av tolk til innsatte for å sikre at informasjon begge veier er forstått. Vi har brukt tolk når det har vært behov for det. Vi har hittil i år brukt tre ganger så ofte tolk som i fjor.
- Fengselet og helsetjenesten bør utarbeide rutiner for forebygging av selvsikading og selvmord, samt håndtering av suicidale innsatte.
- Fengselshelsetjenesten har utarbeidet egen rutine for «Rutine for forebygging av selvmord og selvsikading» og har stort fokus på dette.

14. Kontakt med omverden.

- Fengselet bør legge til rette for at innsatte kan bruke telefon i helgene, særlig i de tidene de er innelåst på cellen.

Arendal fengsel mener at vi har god rutine for bruk av telefon. Ut i fra bemanning i helgene er det ikke muligheter for telefoning utenom i spesielle tilfeller.

- Fengselet bør legge til rette for at innsatte med særskilt behov kan få besøk i helgene.

Arendal fengsel mener vi har god rutine for besøksordningen. Er det innsatte med særskilte behov så legger vi til rette for besøk i helgene. I samråd med kontaktbetjentene blir også innsatte som har besøkende med lang reisevei kartlagt, hvor det blir lagt til rette slik at de har mulighet til å få besøk i helgene.

Oddmund Egeland
fengselsleder

Hans-Petter Jacobsen
ass. fengselsleder